

Sygn. akt II AKa 129/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA – Anna Zdziarska (spr.)

Sędziowie: SA – Rafał Kaniok

SR (del.) – Dariusz Drajewicz

Protokolant - st. sekr. sąd. Katarzyna Rucińska

przy udziale Prokuratora Leszka Woźniaka oraz

pełnomocnika Komendanta Powiatowego w Wołominie reprezentującego Skarb Państwa

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2019 r.

sprawy z wniosku Z. S., syna J. i T. z domu L., urodz. (...) w W.

o zadośćuczynienie z tytułu niewątpliwie niesłusznego zatrzymania

na skutek apelacji, wniesionych przez pełnomocnika wnioskodawcy, pełnomocnika Komendanta Powiatowego w Wołominie i prokuratora

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

z dnia 30 stycznia 2019 r.

sygn. akt V Ko 272/18

- 1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;*
- 2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego - Z. N. – Kancelaria (...) w W. 120 (sto dwadzieścia) złotych oraz 23 % VAT od tej kwoty, tytułem wynagrodzenia za udzieloną wnioskodawcy z urzędu pomoc prawną w postępowaniu odwoławczym;*
- 3. kosztami postępowania apelacyjnego obciąża Skarb Państwa.*

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie wyrokiem w dniu 30 stycznia 2019 r. sygn. akt 272/18 w sprawie wniosku **Z. S.** o zadośćuczynienie z tytułu niewątpliwie niesłusznego zatrzymania:

I. na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz **Z. S.** kwotę 1.000 (jednego) tysiąca złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie wniosek oddalił;

III. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika r. pr. Z. N. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych oraz należny podatek VAT tytułem wynagrodzenia za reprezentowanie wnioskodawcy z urzędu;

III. kosztami postępowania obciążył Skarbu Państwa.

Apelację od tego wyroku złożył pełnomocnik wnioskodawcy, pełnomocnik Komendanta Powiatowego Policji w Wołominie oraz prokurator.

Pełnomocnik wnioskodawcy Z. S. zaskarżył powyższy wyrok w części dotyczącej wysokości orzeczonego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i zarzucił mu rażącą niewspółmierność orzeczonego zadośćuczynienia w wysokości 1.000 zł do wysokości realnie doznanej krzywdy.

W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez podwyższenie wysokości orzeczonego zadośćuczynienia do kwoty 3.000 zł.

Pełnomocnik Komendanta Powiatowego Policji w Wołominie zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1) obrazę przepisów prawa materialnego, tj.:

a) art. 552 § 4 Kodeksu postępowania karnego poprzez uznanie, że w przedmiotowej sprawie doszło do niewątpliwie niesłusznego zatrzymania Z. S. - wnioskodawcy, rozumianego jako kwalifikowana forma niesłusznego zatrzymania,

b) art. 552 § 4 w związku z § 1 tego artykułu Kodeksu postępowania karnego poprzez uznanie, że w przedmiotowej sprawie Z. S. - wnioskodawca na skutek zatrzymania przez Policję doznał krzywdy uzasadniającej zasądzenie od Skarbu Państwa na jego rzecz zadośćuczynienia,

c) art. 552 § 1 i 4 Kodeksu postępowania karnego poprzez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz Z. S. - wnioskodawcy zadośćuczynienie w kwocie 1.000 zł bez uwzględnienia faktu przyczynienia się przez wnioskodawcę do doznania krzywdy, w przypadku uznania, że do wyrządzenia tej krzywdy w ogóle doszło,

d) art. 552 § 1 i 4 w zw. z art. 448 Kodeksu postępowania karnego poprzez uznanie, że zatrzymanie Z. S. nieprzekraczające dopuszczalnego prawem okresu, tj. 48 godzin miało charakter niewątpliwie niesłusznego zatrzymania rozumianego jako kwalifikowana forma niesłusznego zatrzymania,

2) obrazę przepisów postępowania mającą istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, tj.:

a) art. 7 Kodeksu postępowania karnego poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przy ocenie materiału dowodowego zebranego w sprawie, w tym zeznań Z. S. - wnioskodawcy złożonych w toku rozprawy głównej, dokonanej z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego,

b) art. 366 § 1 Kodeksu postępowania karnego poprzez niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności sprawy, polegające na bezkrytycznym daniu wiary w całości zeznaniom Z. S. - wnioskodawcy, bez przeprowadzenia jakichkolwiek innych dowodów pozwalających na zweryfikowanie prawdziwości tych faktów,

c) art. 424 § 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego poprzez niewyjaśnienie w treści uzasadnienia wyroku, jakie fakty Sąd I instancji uznał za udowodnione, na jakich dowodach w tej mierze się oparł i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych oraz niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku,

d) art. 442 § 3 Kodeksu postępowania karnego poprzez niezastosowanie się przy ponownym rozpatrywaniu sprawy do wskazań sądu odwoławczego co do dalszego postępowania, zawartych w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie II Wydział Karny z dnia 25 maja 2018 r. w sprawie II AKa 85/18, poprzez nieprzeprowadzenie ponownie przewodu sądowego w całości, niedokonanie prawidłowych ustaleń faktycznych wynikających z dostępnych dowodów oraz niewyjaśnienie wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy,

3) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia mający wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a polegający na dowolnym przyjęciu przez Sąd I instancji, że w okolicznościach niniejszej sprawy doszło do niewątpliwie niesłusznego zatrzymania Z. S. - wnioskodawcy, rozumianego jako kwalifikowana postać niesłusznego zatrzymania, bez wystarczających ku temu podstaw,

4) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia mający wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a polegający na dowolnym przyjęciu przez Sąd I instancji, że w okolicznościach niniejszej sprawy Z. S. wnioskodawca doznał w ogóle krzywdy

na skutek zatrzymania przez Policję, poprzez uwzględnienie wyłącznie wersji zdarzeń przedstawionych przez Wnioskodawcę z pominięciem innych dowodów wskazujących na brak podstaw do uznania, że doznał on jakiegokolwiek krzywdy w związku z zatrzymaniem.

W konkluzji wniósł o zmianę wyroku Sądu I instancji w zaskarżonej części i oddalenie wniosku o zadośćuczynienie w zasądzonej zaskarżonym wyrokiem części.

Ewentualnie, w przypadku nieuwzględnienia powyższego wniosku, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

Prokurator wyrokowi zarzucił:

1/ obrazę prawa procesowego, mającą istotny wpływ na treść orzeczenia - art. 552 § 4 kpk poprzez nietrafne przyjęcie, iż zatrzymanie Z. S. w dniach 29 - 30 października 2015 r. było niewątpliwie niesłuszne:

a/ w sytuacji gdy przepis art. art. 308 § 1 kpk umożliwia Policji w ramach tzw. „postępowania w niezbędnym zakresie” prowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe celem zabezpieczenia dowodów przed utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, a procesowe zabezpieczenie zapisu monitoringu z poczekalni PKP w T. było klasycznym przykładem konieczności zabezpieczenia ważnego dowodu procesowego przez utratą w sytuacji, gdy oświadczenia zatrzymanego złożone przy pierwszych czynnościach procesowych, zaprzeczały sprawstwu kradzieży laptopa, a okres przechowywania zapisu nie był znany, nadto co było wymagane celami postępowania przygotowawczego spetryfikowanymi art. 297 § 1 pkt 4 i 5 kpk,

b/ poprzez błędne przyjęcie, iż istniały przesłanki do wcześniejszego zwolnienia Z. S. w rozumieniu art. 248 § 1 kpk, w sytuacji gdy analiza okoliczności procesowych kolejno wykonywanych w sprawie wskazuje, że dochowano wymogu natychmiastowego zwolnienia, po przeprowadzeniu czynności z udziałem Z. S. jako podejrzanego,

2/ obrazę prawa procesowego, mającą istotny wpływ na treść orzeczenia - art. 366 § 1 kpk w zw. z art. 410 kpk w zw. z art. 7 kpk, poprzez bezkrytyczne danie w całości wiary zeznaniom wnioskodawcy Z. S., który w kwestiach dotyczących dolegliwości zatrzymania składał zeznania bądź niewiarygodne, bądź wzajemnie sprzeczne, bez podjęcia z urzędu jakichkolwiek czynności dowodowych, mających na celu zweryfikowanie tych twierdzeń.

W konkluzji prokurator wniósł o:

a/ zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie żądania zadośćuczynienia w całości, a na wypadek nieuwzględnienia powyższego wniosku, o:

b/ uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje wniesione przez pełnomocnika wnioskodawcy, pełnomocnika Komendanta Powiatowego w Wołominie i prokuratora nie zasługiwały na uwzględnienie.

Sąd odwoławczy nie podzielił argumentacji zawartej w apelacjach wywiedzionych na niekorzyść wnioskodawcy Z. S., a dotyczącej obrazu art. 552 § 4 k.p.k. oraz art. 7 k.p.k., 366 § 1 k.p.k., 424 § 1 k.p.k. i art. 442 § 3 k.p.k.

Odnosząc się do apelacji pełnomocnika Komendanta Powiatowego w Wołominie przyznać należy co do zasady rację, że sąd niższej instancji jest związany zapatrywaniami prawnymi sądu wyższej instancji, ale analiza uzasadnienia Sądu II instancji rozpoznającego wcześniej sprawę wskazuje na to, że zawarto w nim uwagi natury ogólnej, nie wiążące sądu meritti.

Na wstępie stwierdzić należy, że zatrzymanie Z. S., które miało miejsce w dniu 29 października 2015r. przez funkcjonariuszy Policji w T. zostało poddane kontroli sądu wskutek wniesionego zażalenia. Postanowieniem z dnia 18.03.2016r. Sąd Rejonowy w Wołominie uznał zatrzymanie za zasadne, prawidłowo wykonane, lecz nielegalne z uwagi na czas trwania zatrzymania.

Sąd Apelacyjny ma wątpliwości co do tego czy Sąd Rejonowy wykazał się prawidłowym rozumieniem przepisu, jednakże dla kwestii zadośćuczynienia nie ma żadnego znaczenia poddanie czynności zatrzymania kontroli sądowej. Przypomnieć jedynie wypada, że kontrola zasadności zatrzymania polega na ocenie zasadności dokonania tej czynności przy uwzględnieniu okoliczności faktycznych konkretnej sprawy, a także zasady proporcjonalności. Kontrola legalności sprowadza się do oceny, czy jest ono zgodne z obowiązującym prawem, natomiast kontrola prawidłowości zatrzymania polega na ocenie sposobu wykonania czynności zatrzymania. W wyroku z dnia 26.12.2004r. SK 29/04 Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że legalność pozbawienia wolności należy widzieć możliwie szeroko, zgodnie z zasadami interpretowania konstytucyjnych wartości. Badaniu sądu podlega więc kwestia istnienia podstaw zatrzymania, oceniana na tle zaistniałych okoliczności, a zwłaszcza czy zatrzymanie było dopuszczalne, czy zastosowano prawidłowo procedurę i czy istniała potrzeba dalszego przebywania w stanie zatrzymania.

Skarb Państwa odpowiada za niewątpliwie niesłuszne zatrzymanie na takich samych zasadach jak z tytułu niewątpliwie niesłusznego aresztowania, czy skazania tj. na zasadzie ryzyka. W przypadku zatrzymania rozważając kwestię jego „niewątpliwości” sąd winien mieć na uwadze, czy stosowanie tego środka przymusu nastąpiło z obrazą przepisów rozdziału 27 k.p.k., a tym samym czy spowodowało ono dolegliwość jakiej osoba zatrzymana nie powinna była doznać, analizując to zagadnienie w aspekcie całokształtu okoliczności zaistniałych w sprawie, w której doszło do zatrzymania i ostatecznego rozstrzygnięcia, jeśli takie zapadło.

Sąd odwoławczy obecnie rozpoznający sprawę nie neguje prawa organów ścigania do wykonywania czynności w niezbędnym zakresie, do których odwołują się skarżący i którzy ponadto wskazują, że nie jest wystarczające, aby zatrzymanie było niesłuszne, ale musi mieć przymiot niewątpliwej niesłuszności. Rzecz w tym, że w tym konkretnym przypadku zatrzymanie początkowo było słuszne, ale zbyt długotrwałe z punktu widzenia potrzeb postępowania. Zgodnie z treścią art. 308 § 1 k.p.k. przewiduje się przeprowadzenie czynności zabezpieczenia dowodów przed ich utratą lub zniszczeniem. W realiach tej sprawy jak najbardziej zasadne było zabezpieczenie nagrania z monitoringu, z tym że w tym momencie nie było już konieczności pozbawienia wolności Z. S., ponieważ nie miał realnej możliwości zacierania śladów. Nagranie zostało odtworzone przez jego dysponenta i funkcjonariuszy Policji, co umożliwiło wytypowanie osoby wnioskodawcy, a następnie w jego miejscu zamieszkania zabezpieczono przedmioty należące do pokrzywdzonego. Przesłuchano też kasjerkę z dworca PKP, a także policjanta, który jako pierwszy miał kontakt z utrwalonym obrazem wnioskodawcy, zabierającym przedmioty do niego nie należące. Dowody zebrane w sprawie wbrew twierdzeniu prokuratora umożliwiały wcześniejsze podjęcie decyzji, czy istnieją podstawy do przedstawienia zarzutu wnioskodawcy i przesłuchania go. Słusznie zauważył prokurator, że kwestią ocenną jest, czy zachodzi wypadek nie cierpiący zwłoki i dlatego nie można czynić Sądowi I instancji zarzutu, że sama czynność zabezpieczenia nagrania z monitoringu, choć była istotna, nie była czynnością nie cierpiącą zwłoki w kontekście zatrzymania wnioskodawcy. Tym samym słuszne zatrzymanie w rozumieniu długotrwałości, pomimo, że nie przekroczyło nawet 24 godzin, stało się zbyt dolegliwe i niewątpliwie niesłuszne. Dla Sądu odwoławczego nie jest do końca zrozumiałe tłumaczenie przez prokuratora czasu zatrzymania koniecznością przewożenia zatrzymanego z T. (...) do W. i z powrotem.

Niezasadnie pełnomocnik Skarbu Państwa podnosi, że Sąd Okręgowy dokonał jednostronnej oceny materiału dowodowego, nie uwzględniając informacji zawartych w notatce służbowej z dnia 18 grudnia 2016r. Taka notatka nie jest dowodem, a jedynie informacją o dowodzie, z tym że same fakty nie były kwestionowane przez strony, tylko ich zasadność z uwzględnieniem przedmiotu postępowania.

Sąd Apelacyjny nie podzielił również poglądu prokuratora i pełnomocnika Skarbu Państwa, że Z. S. nie doznał krzywdy wymagającej rekompensaty pieniężnej. Można zgodzić się z autorami apelacji, że wnioskodawca przedstawił swoją sytuację niezwykle emocjonalnie, ale nie można zaprzeczać pewnym faktom, jak uczynił to prokurator. Wykazanie wieku Z. S. nie wymagało przedstawienia szczególnych dokumentów. Jeśli chodzi o stan zdrowia, to Sąd I instancji nie ustalił, aby był on skutkiem zatrzymania. Wręcz przeciwnie stwierdził, że warunki zatrzymania nie odbiegały od warunków, w jakich przebywały inne osoby. Wnioskodawcy pozwolono palić papierosy, otrzymał posiłek i napój. Podstawę zadośćuczynienia Sąd Okręgowy upatrywał w przedłużającym się i zbędnym pozbawieniu wolności.

Na uwzględnienie nie zasługiwała też apelacja pełnomocnika wnioskodawcy. Zatrzymanie z założenia nakłada na osobę pozbawioną wolności pewne ograniczenia, zwłaszcza w kontakcie ze światem zewnętrznym. Zadośćuczynienie ma charakter kompensacyjny, nie powinno być symboliczne, ale też nie powinno stanowić źródła wzbogacenia. Negatywne przeżycia wnioskodawcy, biorąc pod uwagę warunki w jakich przebywał (typowe) w pełni zrekompensuje kwota 1000 złotych. Żądana przez pełnomocnika kwota 3000 złotych byłaby niewspółmierną do dolegliwości jakich doznał Z. S.. Zresztą sam pełnomocnik wnioskodawcy nie wskazał żadnych nowych faktów, które winien uwzględnić Sąd I instancji zasądzając kwotę zadośćuczynienia.

Na podst. art. 554 § 4 k.p.k. orzeczono o kosztach procesu, zaś o wynagrodzeniu dla pełnomocnika wnioskodawcy na podstawie § 17 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny, w oparciu o dyspozycję art. 437 § 1 k.p.k. orzekł jak w wyroku.